

**Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van
oorlogsgedenktekens te Houthulst**

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, l, 7 ;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006 en 27 maart 2009;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009;

Gelet op het ministerieel besluit van 17 februari 2009 houdende vaststelling van een ontwerp van lijst van als monument te beschermen oorlogsgedenktekens te Houthulst;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 01 oktober 2009,

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006 en 27 maart 2009:

1° Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Oorlogsgedenkteken voor de militaire en burgerlijke doden van Houthulst, met uitsluiting van de sokkel, gelegen te Houthulst (Houthulst), Markt ZNR; bekend ten kadaster: Houthulst, 1e afdeling, sectie D, perceelnummer 16A41(DEEL).

2° Wegens de artistieke en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Oorlogsgedenkteken voor de militaire en burgerlijke doden van Klerken, gelegen te Houthulst (Klerken), Dorpsstraat ZNR;

bekend ten kadaster: Houthulst, 4e afdeling, sectie B, perceelnummer 89D(DEEL).

3° Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Lourdesgrot op Duitse betonnen schuilplaats, gelegen te Houthulst (Klerken), Zarrenstraat ZNR;

bekend ten kadaster: Houthulst, 4e afdeling, sectie A, perceelnummer 390(DEEL).

4° Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Standbeeld voor Armand Van Eecke, gelegen te Houthulst (Merkem), Iepersteenweg ZNR;

bekend ten kadaster: Houthulst, 2e afdeling, sectie B, perceelnummer 806F.

5° Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

Restanten van de 'Epermon-bunker' met gedenkplaat voor Jean Taymans, gelegen te Houthulst (Merkem), Kloosterstraat 1;

bekend ten kadaster: Houthulst, 2e afdeling, sectie C, perceelnummer 857D.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

1) Het oorlogsgedenkteken voor de militaire en burgerlijke doden van Houthulst, met uitsluiting van de sokkel, wordt beschermd als monument omwille van de:

- Historische waarde, meer bepaald de historische context en de sociaal-culturele waarde:

Als zijnde een gemeentelijk gedenkteken voor de militaire en burgerlijke slachtoffers van beide wereldoorlogen dat na de Tweede Wereldoorlog werd opgericht. Tijdens het interbellum werd er in nagenoeg iedere parochie, dorp of stad een gedenkteken opgericht voor de lokale doden van de Eerste Wereldoorlog. Na de Tweede Wereldoorlog werden de namen van de slachtoffers van deze nieuwe oorlog doorgaans op het oorlogsgedenkteken van '14-'18 toegevoegd. Er werden na '45 slechts weinig nieuwe gemeentelijke of parochiale oorlogsgedenktekens opgericht.

- Sociaal-culturele waarde:

Als zijnde de materialisatie van het herdenken van een collectief trauma.

- Artistieke waarde:

Als zijnde een bijzonder sprekend beeld van "De stervende man", uitgevoerd in brons, naar ontwerp van Pierre Devos. Het gedenkteken is duidelijk veel moderner dan zijn voorgangers uit het interbellum, waar bijna steeds uit een traditioneel

symbolenarsenaal werd geput. Het is heel uitzonderlijk dat het oorlogsleed in een gedenkteken verwoord wordt door een liggende, nagenoeg naakte man. Door de houding van hoofd, armen en benen symboliseert "De stervende man" het troosteloze in vereniging met de dood.

Pierre Devos (Oudenaarde, 1917 – Mater, 1972), schoonzoon van Constant Permeke, was schilder, beeldhouwer en keramist. Hij stond aanvankelijk onder invloed van zijn schoonvader, maar evolueerde naar een sterk gestileerde vormgeving en zuivere lijnvoering. Zijn werken ademen soberheid, poëzie en sereniteit uit. Anderen noemen het helderheid, tederheid en vormschoonheid.

2) Het oorlogsgedenkteken voor de militaire en burgerlijke doden van Klerken wordt beschermd als monument omwille van de:

- Artistieke waarde:

Als zijnde een mooi, beklijvend gedenkteken van de hand van Antoon Van Parys. Het stelt een moeder voor die samen met haar kind het graf van de doden komt vereren. De voor zich uit starende moeder is ondanks haar verdriet instinctmatig bekommerd om haar kind, dat naïef lauweren draagt. Anderen zien er een religieuze voorstelling in met Maria of O.L.Vrouw van de IJzer, die haar handen beschermend op het hoofd van het kind Jezus houdt.

Antoon Van Parys (Deinze, 1884 – Gentbrugge, 1968), beeldhouwer van talrijke grafmonumenten en oorlogsgedenktekens, genoot o.m. een opleiding o.l.v. J. Delvin en deed ervaring op in de ateliers van M. Zens en A. De Beule. Zijn werk wordt als sobere, strenge en gestileerde kunst omschreven. Door een minimum aan materie uit te kappen verkreeg Van Parys prachtig gestileerde beelden die alle een mystieke expressie hebben. Deze omschrijving geldt zeker voor het oorlogsgedenkteken van Klerken. De vrouw verrijst uit het arduinblok, sokkel en beeld smelten ineen. Andere terugkerende kenmerken van Van Parys zijn o.m. de piramidale opbouw van het gedenkteken en het gebruikte lettertype.

- Sociaal-culturele waarde:

Als zijnde de materialisatie van het herdenken van een collectief trauma.

3) De Lourdesgrot op de Duitse betonnen schuilplaats wordt beschermd als monument omwille van de:

- Historische waarde, meer bepaald de historische context en de sociaal-culturele waarde:

Als zijnde een voorbeeld van een zogenaamde 'Lourdesgrot', d.w.z. een grotje dat gebouwd is met 'abristenen' en toegewijd is aan O.L.Vrouw van Lourdes. Na beide wereldoorlogen nam de Mariacultus een hoge vlucht. Gedenktekens werden veelvuldig aan Maria toegewijd en overal verschenen er kapelletjes ter ere van Maria. Een variatie op deze kapelletjes zijn de zgn. 'Lourdesgrotten', die opgebouwd zijn met brokstukken van vernielde betonnen schuilplaatsen.

De 'Lourdesgrot' van Klerken valt op in het landschap, daar ze opgericht is in een weide, op een Duitse betonnen schuilplaats uit de Eerste Wereldoorlog. De oprichting van het grotje is een privé-initiatief uit 1934 van Mevrouw Armand van de Kerckhove d'Hallebast, ter herinnering aan haar zoon die tijdens 'den Grooten Oorlog' omgekomen is.

- Sociaal-culturele waarde:

Als zijnde de materialisatie van het herdenken van een collectief trauma.

4) Het standbeeld voor Armand Van Eecke wordt beschermd als monument omwille van de:

- Historische waarde, meer bepaald de historische context en de sociaal-culturele waarde:

Als zijnde een privaat standbeeld naar portret van de dode, die een gewone adjudant was en geen hoge bevelhebber. Vóór en na de Eerste Wereldoorlog was het vooral gebruikelijk om standbeelden te realiseren van hooggeplaatste bevelhebbers. Het is vrij uitzonderlijk dat de gewone soldaat op een sokkel wordt geplaatst en naar portret wordt afgebeeld. Adjudant Van Eecke wordt bovendien niet voorgesteld als een triomferende soldaat, maar als een mijmerende persoon, die nadenkt over leven en dood.

Het gedenkteken is opgericht op initiatief van de familie. Zij hadden het stukje grond aangekocht waar Armand Van Eecke omgekomen is en hadden beeldhouwer Pickery aangezocht om er een gedenkteken op te richten.

- Sociaal-culturele waarde:

Als zijnde de materialisatie van het herdenken van een collectief trauma.

- Artistieke waarde:

Als zijnde een zeer mooi voorbeeld van een funerair en contemplatief beeld van een soldaat. Adjudant Van Eecke wordt op een eenvoudige maar sprekende wijze afgebeeld als een soldaat die rechtstaand, leunend tegen een blok steen, de armen gekruist, nadenkt over de zin en betekenis van oorlog. Deze voorstelling is het werk van Gustaaf Pickery (Brugge, 1862 – 1921), die zich in het spoor van zijn vader Hendrik vooral toelegde op portretten van zowel prominenten als van eenvoudige, volkse lieden. Zijn werk wordt geplaatst in de traditie van de romantiek en wordt als geïdealiseerde, realistische stijl omschreven. Gustaaf Pickery realiseerde na de oorlog een achttal oorlogsgedenktekens.

5) De restanten van de 'Epernon-bunker' met gedenkplaat voor Jean Taymans worden beschermd als monument omwille van de:

- Historische waarde, meer bepaald de historische context en de artistieke waarde, meer bepaald de artistiek-landschappelijke waarde:

Als zijnde een privaat gedenkteken voor Jean Taymans op de plaats waar de man omgekomen is. Deze gedenksite is bijzonder omdat het de scène vormt waar de

herdachte om het leven gekomen is toen de Duitse 'Epernon-bunker' op 28 november 1917 tot ontploffing gebracht werd. De brokstukken van deze bunker liggen er nog steeds bij zoals in november 1917. Het gaat dus om een authentiek stuk oorlogslandschap dat als gedenksite gaat fungeren. De site is heel landelijk gelegen, wat versterkt wordt door de wilgen rondom rond. De familie kocht het stuk weide aan met de restanten van de bunker, die voor hen vanzelfsprekend een belangrijke emotionele waarde hadden. Het slachtoffer, Jean Taymans, wordt herdacht met een gedenkplaat en een Keltisch kruis, beiden aangebracht op een restant van de bunker.

- Sociaal-culturele waarde:

Als zijnde de materialisatie van het herdenken van een collectief trauma.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006 en 5 juni 2009 (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994, 22 augustus 2006 en 18 september 2009).

Brussel, 05-03-2010

Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Toerisme en Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS